

Nærings- og fiskeridepartementet
Postboks 8112 Dep
0032 Oslo

Vår ref.: VM/løe

Oslo, 7. juni 2024

FINANSFORBUNDETS INNSPILL TIL NFDs ARBEID MED ET VEIKART FOR TEKNOLOGINÆRINGEN

Det vises til regjeringens arbeid med veikart for teknologinæringene. Finansforbundet takker for muligheten til å gi innspill til Nærings- og fiskeridepartementet (NFD) i deres arbeid med dette veikartet.

Finansforbundet er det største fagforbundet i finansnæringen med mer enn 35.000 medlemmer. Vi er opptatt av å sikre gode og forutsigbare rammebetingelser for finansnæringen, og ivareta ansattes rettigheter. Det er viktig at partene i arbeidslivet involveres på nasjonalt nivå i spørsmål som omhandler teknologiens påvirkning på arbeidslivet. Vi mener at to- og trepartssamarbeidet er nøkkelen for at Norge skal lykkes på en god og ansvarlig måte med fremtidig teknologiutvikling.

Finansnæringen i Norge har i lang tid vært en viktig bidragsyter til digitalisering med ringvirkninger til næringslivet for øvrig, offentlig sektor og befolkningen. Felles bransjeløsninger slik som BankID, har bidratt til å gjøre Norge til et av verdens mest digitaliserte samfunn. En undersøkelse gjennomført for Finansforbundet i 2022 viste at finansnæringen leder an i bruk av KI, og andelen som bruker KI i finansnæringen er betraktelig høyere enn gjennomsnittet for store selskaper i Norge.

Finansforbundet er grunnleggende positive til regjeringens initiativ. Vi ber om at følgende tas med i arbeidet:

- Kunstig intelligens og algoritmer på arbeidsplassen
- Styrke muligheten til ansvarlig innovasjon i teknologinæringene
- Kompetanse

1) Kunstig intelligens og algoritmer på arbeidsplassen

Algoritmestyrt ledelse

Arbeidshverdagen har for alvor blitt digital, og de siste årene har flere virksomheter tatt i bruk kunstig intelligens eller andre algoritmestyrt verktøy i ledelsen av arbeidstakere (algoritmestyrt ledelse). Algoritmer overtar stadig mer av oppgavene som tradisjonelt har vært utført av

menneskelig ledelse. I rekrutteringsprosesser kan algoritmer sende ut stillingsannonser, screene og teste kandidatene. I daglig ledelse kan algoritmer fordele skift og oppgaver, måle prestasjoner, overvåke og kontrollere.

På grunn av det skjeve styrkeforholdet mellom partene i arbeidslivet har arbeidstakere et særlig behov for beskyttelse. Selv om algoritmestyrte ledelse kan gi fordeler – som økt effektivitet og konkurransekraft – oppstår nye utfordringer. Eksempler er økt bruk av personopplysninger, kontroll og overvåkning. Finansforbundet etterlyser flere tiltak som beskytter arbeidstakere. Den kommende lovgivningen rettet mot kunstig intelligens fra EU, (deriblant KI-forordningen) er ikke nok for å møte utfordringene i arbeidslivet. Lovgivningen mangler rettighetsbestemmelser som arbeidstaker kan påberope seg overfor arbeidsgiver.

Tiltak:

- Evaluering av den arbeidsrettslige lovgivningen
- Gjøre de tilpasninger som er nødvendig for å sikre arbeidstakeres rettigheter i møte med KI og algoritmestyrte ledelse
- Gjøre nødvendige tilpasninger i arbeidsrettslig lovgivning og prosesslovgivningen for å sikre effektiv håndhevelse av rettighetene

Personvern og diskriminering

Vern av personopplysninger blir viktigere i takt med at teknologien utvikler seg. Ansattes personvern er ikke godt nok ivaretatt gjennom dagens lovgivning som i hovedsak er basert på EU-lovgivning, herunder personvernforordningen (GDPR). GDPR er krevende å forholde seg til for arbeidsgivere, og gjør det vanskelig for ansatte å forstå sine rettigheter. Personopplysningsloven, GDPR og e-postforskriften er mangelfullt og upresist, og grensen mellom ulovlig overvåkning og lovlige datasikkerhetstiltak er vanskelig å trekke. Finansforbundet mener en konkret og brukervennlig regulering er nødvendig for å sikre ansattes personvern, hvor også datasikkerhet inngår.

Algoritmestyrte ledelse kan også føre til diskriminering. Problemet er ikke bare diskrimineringen i seg selv, men også at den er vanskelig å avdekke og imøtegå. Utviklere av algoritmer vil trolig forsøke å unngå at avgjørelser tas på bakgrunn av de etablerte diskrimineringsgrunnlagene. Samtidig kan tempo og omfang av avgjørelsene som fattes på bakgrunn av algoritmer aktualisere behov for nye diskrimineringsgrunnlag. Det er derfor nødvendig med evaluering av diskrimineringsgrunnlagene, og en gjennomgang av problemstillingen knyttet til indirekte diskriminering gjennom algoritmer.

Tiltak:

- Gjennomgang og evaluering av personvernet i arbeidslivet
- Utvikling av særskilt lovgivning for behandling av personopplysninger i arbeidslivet.
- Evaluering av eksisterende lovverk, særlig diskrimineringsgrunnlagene og problemstillinger knyttet til indirekte diskriminering.
- Prosessregler som sikrer arbeidstakernes diskrimineringsvern også når diskriminering skjer gjennom algoritmer.

2) Styrke muligheten til ansvarlig innovasjon i teknologinæringene

Fintech

Fintech-næringen er en viktig driver for innovasjon og kompetansebygging for norsk finansnæring. Det er mange start-ups men også etablerte selskaper som ved bruk av teknologi forbedrer og automatiserer tjenester og prosesser innen finanssektoren. Ny regulering fra EU vil kunne innebære at finansnæringen vil måtte dele all kundedata med tredjepart kjent som «Open finance». Dette vil dermed åpne opp nye muligheter for utvikling av Fintech-næringen. For å komme utviklingen i møte

blir det enda viktigere å legge til rette for utviklingen av norsk fintech-næring, også som et ledd i å drive teknologiutviklingen i norsk finansnæringen framover.

Ifølge en pre-regulatorisk sandkasse, gjennomført av Digital Europe i juni i fjor, vil det i snitt koste europeiske startups 300,000 euro å bli såkalt AI Act compliant. For norsk innovasjonsevne, herunder også innovasjon i finansnæringen (eg: Fintech), er det derfor viktig at det så raskt som mulig legges til rette for å forberede norsk næringsliv på de reguleringskrav som nå er vedtatt fra EU. Dette innebærer blant annet veiledning og bistand. I den anledning, vil Finansforbundet blant annet trekke frem arbeidet Digitaliseringsdirektoratet har gjort med en veileder for ansvarlig bruk og utvikling av kunstig intelligens, som et godt initiativ.

Tiltak:

- Det må legges til rette for veiledning og bistand for å forberede, spesielt startups og SMB-er, på reguleringskrav knyttet til etisk og ansvarlig bruk av kunstig intelligens.
- Det bør vurderes å opprettes finansielle hjelpetiltak som sikrer norsk innovasjonsevne i møte med nye reguleringskrav fra EU, med spesielt fokus på regulering knyttet til kunstig intelligens.
- Rask innføring av «open finance» reguleringer i norsk rett når dette har blitt vedtatt i Brussel, slik at finansnæringen kan være forberedt på internasjonal konkurranse.
- Opsjonsskatteordningen er for avgrensede og utelukker [over 40 prosent](#) av norsk fintechnæring. Den må derfor utvides.

Norske språkmodeller

Finansforbundet mener det bør bygges infrastruktur for kunstig intelligens i Norge som gjør det teknologidrevne næringslivet i stand til å utvikle og anvende KI basert på norske språkmodeller. Majoriteten av de store språkmodellene som brukes i Norge er utviklet av store amerikanske teknologiselskaper.¹ Modellene er derfor best i engelsk, og legger til grunn et amerikansk verdi- og referansegrunnlag. Viktige KI-tjenester må kunne beherske norsk språk, samfunnsliv, kultur og verdier. Dette er både en verdi for norsk samfunnsutvikling, men er også en viktig faktor som vil kunne gjøre teknologidrevet næringsliv i Norge mer konkurransedyktig i årene som kommer. Finansforbundet vil i denne sammenheng peke på Teknologirådets rapport om Generativ kunstig intelligens i Norge som løfter behovet for å bygge infrastruktur for kunstig intelligens i Norge. Det må sikres tilgang til norske kvalitetsdata, investeres i regnekraft som nasjonal infrastruktur og norske språkmodeller må tilbys som nasjonal fellestjeneste. Disse innsatsområdene vil kreve tverrsektorielt samarbeid mellom NFD, KD og DFD.

Tiltak:

- Sikre tilgang til norsk kvalitetsdata
- Investere i regnekraft som nasjonal infrastruktur
- Tilby norske språkmodeller som nasjonal fellestjeneste

3) Kompetanse

Riktig kompetanse er essensielt for å kunne gjennomføre det grønne skiftet og for å utvikle et innovativt og bærekraftig norsk næringsliv. Kompetente ansatte og tillitsvalgte er også en forutsetning for å sikre reell innflytelse i et fungerende bedriftsdemokrati. Særlig rundt

¹Teknologirådet 2024: https://media.wpd.digital/teknologiradet/uploads/2024/05/Generativ-KI-i-Norge_digital.pdf

innføring av nye verktøy og systemer er dette avgjørende.

Vi mener det er viktig at norske arbeidstakere sikres reelle muligheter til kompetanseheving og at bedriftene gjennomfører kompetansekartlegginger, og legger kompetanseutviklingsplaner. Samtidig som det er viktig at bedriftene legger til rette må også arbeidstakerne ta ansvar for å delta på etter- og videreutdanningstilbud. Dette vil være en styrke for alle parter, både gjennom lønnsomme bedrifter, kompetente arbeidstakere og et effektivt og velorganisert norsk næringsliv.

Kompetanse, og ikke minst riktig kompetanse, er en mangelvare i dag. Både i vår næring, finansnæringen, og i samfunnet for øvrig. Blant annet innen teknologi og bærekraft- og klimarisikokompetanse er det et stort behov for oppdatert kompetanse. 93 % av selskapene i finansnæringen melder at de har behov for ny kompetanse, særlig innenfor teknologi, både ifølge NHO og Finans Norge. 83 % av næringen har behov for mer kompetanse innenfor dataanalyse, mens 65 % har behov for mer kompetanse innenfor bærekraft. Det er for få personer med IT-kompetanse i arbeidslivet, og nærmere 50 % av finansnæringen svarte at de hadde hatt ubesatte stillinger innenfor IT det siste året.

Utdanning av nye grupper innen disse, og andre, fagområder er nødvendig og haster. I dag mangler Norge 40 000 teknologer og andre fagekspertene innen IT, og hele 27 000 søkere til høyere utdanning i år har minst ett teknologistudium i søknaden sin. Hele utdanningssektoren må styrkes både når det gjelder studietilbud og kompetanse rundt digitalisering. Særlig viktig er det at universitets- og høyskolesektoren får nok ressurser til å utvikle og sikre relevant fagkompetanse innen fagfeltet digitalisering og KI. Både når det gjelder ordinære studieprogram og for etter- og videreutdanningsprogram.

Livslang læring og tiltak for å styrke etter- og videreutdanning blir stadig viktigere. Derfor er vi glade for at det er bevilget midler til et bransjeprogram både innen finans og IKT. Vi tror slike kortere, næringsrettede tiltak utviklet for dem som allerede er i arbeid blir en sentral del av løsningen fremover.

Tiltak:

- Sikre høyere deltakelse i etter- og videreutdanning, blant annet ved å utvikle kortere og mer næringsrettede utdanningstilbud. Etablering av et bransjeprogram for IKT og finans er i den sammenheng veldig positivt.
- Etablere nye IKT-studietilbud og inkludere teknologi som en del av andre studietilbud.
- Myndighetene og arbeidsgiverne må sikre god nok tid til kompetansehevende tiltak ved innføring av nye reguleringer.
- Arbeidsgiverne må gjennomføre kompetansekartlegginger og behovsanalyser, samt legge til rette for kompetansehevende tiltak. Arbeidstakerne må samtidig ta ansvar for egen kompetanseutvikling.

Med vennlig hilsen
FINANSFORBUNDET

Vigdis Mathisen
Forbundsleder